

ER DER EN MENING MED BIG BROTHER?

Beskyldninger om at reality-tv er overfladisk tv uden indhold, holder ikke. Læs her hvad f.eks. unge Big Brother-seere bruger programmet til.

*Af Henriette Mølgaard Hansen,
Pia Hansen,
Tina Nygaard Kristensen
& Tina Poulsen*

Denne artikel er baseret på vores bachelorafhandling i sociologi ved Aalborg Universitet; en mindre empirisk undersøgelse af unges meningsdannelse i forhold til tv-programmet *Big Brother*. Udgangspunktet var den aktuelle situation i mediebilledet i januar/februar 2001, hvor starten af TV Danmark 2's reality-program *Big Brother* faldt næsten samtidigt med starten på TV3's *Baren*. Vi blev nysgerrige efter at undersøge, hvad det er i disse programmer, som appellerer til seerne; hvad får de ud af at se det? I forlængelse heraf valgte vi at fokusere på programmet *Big Brother*, hvor 10 almindelige mennesker i 100 dage skulle underholde seerne med, hvordan de kunne få tiden til at gå, og hvordan de kom ud af det med hinanden. Det sociologisk interessante er, at gennem fremvæksten af talk shows og reality-programmer som *Big Brother*, er det private eller intimsfæren bragt ind i medierne og dermed i det offentlige. Dette betyder, at der skabes nye vilkår for den enkeltes menings- og identitetsdannelse og hermed den enkeltes hverdag.

Reality-tv i mediehistorisk perspektiv

Lige siden fjernsynet blev introduceret i Danmark i 1951 og frem til 1988, har DR haft monopolstatus som licensfinansieret public service kanal, og det kommercielle tv har stort set været ukendt. Udviklingen i dansk tv i denne periode kan groft opdeles i tre faser¹⁾. Den første fase (1951-1964) kaldes for *den paternalistiske periode*. Den var præget af en *enhedskultur-ideologi*, hvor der oppefra blev taget stilling til, hvad seerne havde brug for; det regnede man ikke med, at de selv vidste. DR var i denne periode stærkt præget af den informative og uddannende ideologi i tæt samspil med grundtvigianske og socialdemokratiske grundtanker om oplysning og dannelse. Man henvendte sig primært til seerne på det kulturelle område, hvorimod underholdningsstoffet havde en meget lille plads på programfladen. Følgerne blev, at dansk tv i denne periode ikke for alvor indtog sin position som massemedie med egen æstetik, men snarere var et medie for andre genrer som teaterstykker, forelæsninger og musikalske opførelser; følgende nåede det kun en relativ lille del af befolkningen.

Den anden periode i dansk tv-historie forløb fra 1964-1980 og tog sit udspring i den moderne faktaformidling, bl.a. med introduktionen af tv-avisen i slutningen af 1965. Der skete her et skift fra den kulturelle til den politiske scene, hvor kravene til indhold og formidling i tv-mediet kom til at handle om alsidighed, sikring af ytringsfrihed, saglighed og neutralitet. Man frygtede informationsforvridning af virkeligheden, og det journalistiske klima var præget af en udstrakt grad af kontrol og mangel på frihed – *objektivitets-ideologien*. Men samtidig var det perioden, hvor tv bredte sig ud over mere populære genrer som fiktion, underholdning og dokumentarprogrammer. På denne måde kom det til at opfylde det brede publikums interesser, hvilket til tider kunne ligge gaderne øde hen. Et eksempel på dette var, da *Matador* første gang blev sendt i 1978. Dansk egenproduktion stod stadig stærkt, men internationaliseringen havde påbegyndt sit indtog i tv. Fra og med 1980 begyndte der at ske et brud med den traditionelle public service kultur, hvilket ledte op til monopolæraens fald i 1988 med indførelsen af det delvist reklamefinansierede TV2. Hermed startede kampen om seerne, og

det kommercielle samt det amerikaniserede tv begyndte hurtigt at tage form. Positivt kan det siges, at det for det første betød en befrielse fra den spændetrøje, der lå omkring tv i den traditionelle public service kultur, derudover blev det en introduktion til en blandingskultur, ligesom der opstod en valgfrihedsideologi, som ansås for nødvendig. Det betød samtidig en åbning for kommercialismen og *showbiz tv* og var perioden, som leder op til i dag, hvor medielandskabet, som bekendt, rummer noget mere end to kanaler. Med satellit-tv's gennembrud eksponeres vi i dag for et stort udbud af udenlandske kanaler, hvor producenterne må forholde sig til konkurrencen om seerne og dermed reklamepengene. I dag er dansk tv-kultur stærkt præget af amerikaniserede underholdningsprogrammer, hvor selv den politiske arena i tv er præget af *den laveste fællesnævners princip*. Det går ud på, at underholdning er en kategori i sig selv og er en dimension i alle programmer. På denne måde kommer det store udbud af programmer ikke til at betyde en større alsidighed. Tværtimod bliver der tale om ensartethed, fordi alle programmer er rettet ind efter en fællesnævner, netop den der handler om at få flest seere.

I følge Hanne Bruun er tv-mediet i dag præget af, at kommunikationen er blevet mere intim og hverdagsagtig. En af hendes forklaringer på dette er, at hvor tidligere tiders program- og showværter var mænd, ser man oftere i dag kvinder i disse roller. Herudfra argumenterer hun, at den offentlige debat i dag er mere præget af feminitet og intimitet. Talkshowet som genre, og i det hele taget programtyper af denne art, har nemt ved at få gode seertal og dermed spille en vigtig rolle i et kommercielt tv-system (Bruun 1999:13).

Hvad er reality-tv?

I reality-programmerne er det fortrinsvist underholdningsværdien, der er i fokus. Virkeligheden bruges som råmateriale til underholdning for seerne. Om det der berettes er sandt eller ej er af mindre betydning, så længe programmerne virker autentiske. At et program virker autentisk skal ses i relation til intensiteten af seernes oplevelse af programmet og ikke i forhold til, om det der bliver vist er sandt eller ej (Søndergaard

1995:16). Det vigtige er, at programmerne viser scener fra det virkelige liv, som seerne kan identificere sig med. Selvom reality-tv først og fremmest er underholdning, har genren nogle fælles træk med faktaprogrammer, eftersom reality-tv også bygger på dokumentarisk materiale. Således har også denne programtype direkte med den sociale og kulturelle virkelighed at gøre. Det kan for eksempel være programmer, der omhandler politiets opklaring af virkelige forbrydelser eller en redningsaktion fra virkelige ulykker.

Programmer som *Station 2* og *Rescue 911* hører ind under denne kategori. En programtype, som har vundet indpas inden for reality-tv genren, er *reality-soaps*. Her udgør de sociale relationer, der opstår mellem en gruppe personer, som enten er bragt sammen til lejligheden, eller som i forvejen lever sammen, råstoffet til underholdningen. Det er her vi kan placere programmet *Big Brother*, men også programmerne *Robinson Ekspeditionen* og *Baren*. Disse programmer kaldes også *game-shows*, da de er opbygget som et spil, hvor deltagerne skal stemmes hjem, og hvor vinderen går derfra med en pengepræmie. I fokus er, hvordan almindelige mennesker interagerer med hinanden, samt hvordan de lever sammen.

Hvad handler Reality-programmerne egentlig om?

Reality-programmerne tager afsæt i hverdagslivet, hvor denne hverdag bliver dramatiseret via en fokusering på virkelige menneskers personlige og private oplevelser. Det er beretninger om, hvad de har oplevet eller oplever, men det allervigtigste er at se og høre, hvad personerne føler (Westh 2001:1). Med andre ord spiller disse programtyper på folks følelser. Reality-tv handler altså om ganske almindelige menneskers liv, hvor deres oplevelser ligeså godt kunne have været noget, man allerede selv har eller kan opleve. Ved at gå tæt på seernes selv og hermed deres egen erfaringsverden, opnår reality-tv en ønsket effekt – en stærk indlevelse i programmet fra seernes side. Via denne virkelighedseffekt føler seerne, at de er med som en "flue på væggen". Parameteren for kvalitet i disse programmer er graden af autenticitet (Søndergaard 1995). Derudover er identifikation et element i disse programmer, hvor

seerne til en vis grad kan identificere sig med deltagerne.

Big Brother

TV Danmark 2's *Big Brother* var sammen med TV 3's *Baren* sidste forårs mest populære nyhed inden for game-shows/reality-tv genren. Programmet blev oprindeligt opfundet af hollænderen John De Mol, og det var en kæmpe succes i hans hjemland, da det blev vist første gang. Programmet er siden blevet vist i otte lande, heriblandt Danmark.

Det første *reality game-show* herhjemme var imidlertid *Robinson Ekspeditionen*. Her blev 16 deltagere isoleret på en øde ø, hvor de skulle gennemgå forskellige udfordringer. Samtidigt skulle de efterhånden stemme hinanden hjem. Sidste tilbageværende person vandt ikke bare æren, men også 250.000 kr. *Big Brother* konceptet har nogle fællestræk med *Robinson Ekspeditionen*. Vinderen går ligeledes hjem med en pengepræmie – her steget til 500.000 kr. – men i stedet for at være isoleret på en øde ø, skulle de 10 deltagere være isoleret i et hus i 100 dage. Huset, der blev bygget til lejligheden, ligger ved Sluseholmen i København. Mens programmet kørte blev deltagerne overvåget af 24 kameraer og 60 mikrofoner døgnet rundt (også i husets brusekabine og toilet). Det nye ved dette koncept er den totale overvågning af deltagerne. Seerne kunne, ud over at følge de 10 deltageres liv i huset på tv, også følge dem døgnet 24 timer på nettet, hvor der blev sendt live fra huset. Derudover kunne man læse deres dagbøger på nettet. Deltagerne skulle skrive i disse dagbøger med jævne mellemrum, og det foregik altid fra *skriftestolen*. Endelig blev der oprettet en *spyline*, hvor man kunne ringe ind og vælge, hvilken af deltagernes mikrofoner man ville lytte til.

Konceptet – i hvert fald i den danske version – går ud på, at de ti deltagere skal leve et så normalt liv med hinanden som muligt inde i huset. De skal lave mad, vaske tøj, hygge sig og feste. De har ingen kontakt til omverden; må ikke læse aviser, blade, se tv eller høre musik. Den eneste kontakt udefra er *Big Brother*, som er den stemme, der informerer deltagerne om diverse ting. Deltagerne har et fast ugentligt madbudget, som de skal overleve for. Varerne bestiller de i *skriftesto-*

len, som er det sted, deltagerne kan gå ind og tale med *Big Brother* eller skrive dagbog. Skriftestolen er det eneste sted, deltagerne kan gå hen og være alene og tale med en anden end de andre deltagere; *Big Brother*-stemmen. Hver mandag får deltagerne en ugeopgave udleveret, som de som regel skal løse inden fredag. I forårets version kunne det være alt fra at spille teater eller køre på kondicykel til at pudse vinduer og tie stille i flere timer.

Deltagerne skal satse en del af deres mad-budget på, om de tror, de kan gennemføre opgaven. Det er en kollektiv opgave, og de skal sammen beslutte, hvorvidt de tror, de kan gennemføre den eller ej. Spillet går ud på, at deltagerne skal stemmes hjem én efter én. Det foregår ved, at husets beboere hver anden torsdag nominerer to af de andre beboere med henholdsvis en og to stemmer. De to, der herved får flest stemmer, bliver de to nominerede. Seerne kan derefter ringe ind og stemme på den, som de synes skal forlade huset. I ugen efter, at en deltager er blevet sendt hjem, kan seerne så ringe ind og stemme på den deltager, som de synes skal have *glorien*. Når en deltager modtager *glorien* er denne sikret mod nominering ved nomineringsrunde.

I foråret blev der hver dag med undtagelse af lørdag sendt et sammendrag inde fra huset, som varede ca. 30 minutter. I forlængelse heraf blev der sendt *Big Brother Live*, hvor der hver dag var lidt forskellige indslag i relation til *Big Brother* programmet. Afsløringen af både nomineringer og efterfølgende udstemning foregik i *Talkshowet*, som blev sendt torsdag aften efter dagens sammendrag fra huset. Dette program foregik i et studie, hvor der var publikum og udefrakommende gæster eller *eksperter*, som kommenterede deltagerne, deres samspil og forløbet i huset. Dette være sig psykologer, filminstruktører m.m. Deltagerens familie og venner var også ofte til stede i studiet, det gjaldt specielt, hvis der var mulighed for, at de skulle modtage en hjemstemt deltager. Derudover blev der ved specielle lejligheder sendt et program, som blev kaldt *Uden filter*. Der var her tale om direkte og uredigerede transmissioner fra huset.

Deltagerne var unge – den absolutte alderspræsident var 40, men derudover lå

alderen ca. midt i tyverne. Deltagerne havde forskellige geografisk, uddannelses- og arbejdsmæssig baggrund, men for dem alle kan det siges, at de på tidspunktet for deltageren ikke var bundet til noget, som de ikke hurtigt kunne løsrive sig fra. Det kan siges, at de nærmest befandt sig i en *transit* i tilværelsen. De ville gerne prøve noget nyt, og nogle af dem så deltageren som et muligt springbræt til en mediekarriere eller anden form for hurtig berømmelse.

Publikumsforskning

Omdrejningspunktet i publikumsforskningens udvikling har været en opfattelse af publikum som værende enten passive ofre eller aktive brugere af medierne og deres indhold. Den passive opfattelse går ud på, at seerne er underlagt mediernes påvirkningskraft, hvorimod den aktive opfattelse indbefatter en handlende aktør, der selektivt via mentale processer vælger, hvordan denne vil forholde sig til medieindholdet (Hagen 1998:16). De forskellige traditioner for publikumsforskning har en vis kronologi i deres udvikling, men samtidigt har de til en vis grad eksisteret sideløbende.

Selve traditionen for at forske i publikum startede i 1920'erne med den tilgang, der er blevet benævnt *effektforskningstraditionen*. Tilgangen forklares bedst med dens mest simple model, der er blevet kaldt *kanyleteorien*. En stimulus-respons model, hvor publikum menes at reagere mekanisk i forhold til et mediebudskab på samme måde, som hvis det havde været en indsprøjtning. Modellen blev senere via empiriske studier udviklet, således at man erkendte, at medierne ikke havde eneret på en påvirkning af individet, men at individets sociale relationer havde ligeså stor indflydelse. Det vil sige, at synet på seerne blev revideret inden for traditionen imod en opfattelse af publikum som relativt aktive fremfor passive (ibid:27ff). Denne tilgang blev også senere revideret, da man nåede frem til, at konklusionen omkring mediernes relative lille påvirkning af publikum skyldtes et fokus på korttidseffekter fremfor langtidseffekter. Samtidig flyttedes fokus fra det mere adfærdsorienterede til også at inddrage publikums tankeprocesser med videre (ibid:33). I 1940'erne opstod en ny tendens, hvor fokus blev lagt på, hvordan publikum

brugte medierne – hermed indtraf et skift til at studere mediebrug fra publikums perspektiv. Det var dog først i 1960'erne, at en tradition, der benævnes *uses & gratification*, vandt frem. Udgangspunktet var en erkendelse af, at publikum kunne have forskellige motiver med at bruge mediet, og man undersøgte derfor det underliggende motiv for et mediebrug med det formål at finde frem til, hvordan mediet tilfredsstillte disse underliggende behov (ibid:56f). Publikum blev her opfattet som aktive, hvor de på eget initiativ brugte mediet som en kilde til behovstilfredsstillelse på linie med andre kilder til en tilfredsstillelse (Abercrombie & Longhurst 1998:7f). En tredje forskningstradition er en del af *Cultural Studies*; en engelsk tilgang, der opstod i 1950'erne som et forsøg på at forstå moderniseringen efter 2. verdenskrig. *Cultural Studies* kaldes også ofte for Birminghamskolen. En fremtrædende repræsentant er Stuart Hall. Han udviklede den meget berømte *encoding/decoding* model, som omhandler forholdet imellem produktionen af mediebudskabet og publikums tolkning af det formidlede budskab. Halls grundantagelse er, ligesom traditionens, at mediernes budskab produceres inden for den dominerende ideologi, således at produktionens mening stemmer overens med den dominerende ideologi. Inden dette budskab kan påvirke dets publikum, skal det igennem en tolkning, hvor budskabet på den ene eller anden måde opleves som meningsfyldt. Denne meningsdannelse er styret af publikums sociale placering i samfundet, herunder deres foreliggende videnslager.

En udløber af *Cultural Studies* er *receptionsforskningen*, som i høj grad er baseret på den del af Halls model, som betegnes *decoding*, det vil sige processen, hvormed publikum opfatter mediebudskabet. Nogle hovedtræk ved denne tilgang er, at publikum opfattes som aktive meningsskabere ud fra eksempelvis et fjernsynsprogram, hvor denne mening opstår i interaktionen mellem specifikke medlemmer af et publikum og konkrete programmer. Mediebudskaberne opfattes derfor som mangetydige, og det antages, at den konkrete seer kontekst samt dennes referencerammer har en stor betydning for tolkningsprocessen (Hagen 1998:103ff). I denne tilgang forstås seeren dermed som værende meget

aktiv, samtidig med at det erkendes, at tolkninger af et mediebudskab kan være lige så utallige som konkrete seer kontekster.

Vores inspirationskilde til hvorledes vi forstår meningsdannelse er John Fiske. Han definerer selve begrebet *fjernsyn* som noget, der indeholder og fremkalder mening. Det vil sige, at det enkelte tv-program giver seeren en eller anden form for mening og tilfredsstillelse. Fiske foretager en vigtig distinktion imellem *programmet* og *teksten*. Programmet er det, som en producer har tænkt med programmet, teksten er det, som læseren får ud af at læse programmet. *Læseren* er den seer, der ser et program, og som danner sin egen mening ud fra det. Teksten er derfor udfaldet af seerens meningsdannelsesproces. Publikumsforskning bliver således ud fra Fiskes begreber et studie af en socialt placeret læser. Hans pointe er videre, at tv virker bredt, og at det kan ses af mange forskellige, der hver især har deres egen sociale historie. Programmerne er således så åbne for fortolkninger, at der er mulighed for at danne forskellige tekster. Det er disse meningsdannelsesprocesser, der har været fokus for vores videre undersøgelse. Vigtigt er det at tilføje, at Fiske mener, at de sociale relationer – på grund af en mere umiddelbar sanktionsvirkning – har større indflydelse på, hvordan et program forstås, end selve programmet har. Derfor må en forståelse af mening nødvendigvis hænge sammen med en forståelse af, hvor den enkelte står i forhold til sine sociale omgivelser.

Et nyt paradigme for publikumsforskning

Abercrombie og Longhurst (1998) har opstillet, hvad de selv betegner som et nyt paradigme²⁾ for medieforskningen. De mener, at der er et behov for en redefinering af, hvad publikum er, da dette har ændret sig i takt med den øvrige samfundsudvikling. Derfor redefinerer de synet på publikum ved at udvikle tre begreber for forskellige publikumstyper; det simple publikum, massepublikummet og det diffuse publikum. Publikumstyperne adskilles ved, hvordan de placeres i forhold til mediet, eller om man vil – forestillingen. Det simple publikum har altid eksisteret, mens de to øvrige typer er udviklet i takt med moderniseringsprocessen; først massepublikummet og nu det diffuse publi-

kum. Hovedpointen i Abercrombie og Longhursts teori er, at publikumsforskningens behov for redefinition hænger sammen med nogle afgørende træk i den bredere samfundsudvikling. Ifølge deres samfundskarakteristik er det specielle ved det nuværende samfund, at vi alle bliver til publikum altid, og det er denne specielle form for publikum, der betegnes som det diffuse publikum. At denne publikumstype er opstået skyldes ifølge analysen, at samfundet er blevet *narcissistisk*. Det skal forstås på den måde, at narcissismen er et træk ved hele samfundet og ikke kun en personlighedstype. Det medfører blandt andet, at folk handler som om, de hele tiden er udsat for opmærksomhed fra et virkeligt eller forestillet publikum. Dette hænger igen sammen med, at hele verden i højere grad ses som et *spectacle*²⁾. Resultatet er, at målet med det moderne liv bliver at se og blive set, og at dette mål kommer til at dominere alt, hvad man foretager sig, også sit hverdags- og hjemmeliv. Derfor bliver samfundet også et samfund for optræden, hvor en stor del af den menneskelige aktivitet konstrueres, som var det en optræden. Disse samfundsmæssige træk skal ses i kombination med, at der bruges stadig mere tid på medierne, og at disse samtidigt bliver gennemtrængende og til sidst helt umulige at undgå i hverdagen.

Abercrombie og Longhurst beskriver, hvordan narcissisme og *spectacle* kan siges at ligge i en cirkel omkring den evige optræden. For at denne cirkel kan opretholdes kræves en evne til forestilling eller fantasi. Dette er en forudsætning for at kunne se hele verden som et *spectacle*, for at kunne forestille sig hvordan det ville være at optræde på en bestemt måde, samt forestille sig hvordan andre reagerer på denne optræden. Medierne er i det nuværende samfund en vigtig ressource til at give modeller til en forestilling eller fantasi, således at de kommer til at fungere som en ramme for tanke og handling. Derfor bliver medierne både konstituerende for og en rutinemæssigt brugt ressource i hverdagen.

Det står nu klart, at det diffuse publikum adskiller sig klart fra de øvrige publikumstyper. Ifølge denne samfundskarakteristik er vi i dag hele tiden publikum for andres optræden, samtidigt med at vi konstituerer vores hver-

dagsliv som en evig optræden. Medierne er uadskillelige fra vores hverdagsliv og en vigtig ressource for vores forestillingsevne, således at de både giver os idéer til, hvordan vi skal optræde overfor andre, men også er med til at vise os, hvordan vi skal bedømme andres optræden. Dette ligger til grund for, at Abercrombie og Longhurst mener, at man i et studie af mediebrug må komme så tæt på publikums hverdagsliv som overhovedet muligt.

Metodisk fremgangsmåde

Ud fra en opvejning af fordele og ulemper ved fokusgrupper valgte vi at anvende fokusgruppeinterviewet som dataindsamlingsmetode. Denne interviewform er et gruppeinterview, hvor det er hensigten, at deltagerne diskuterer indbyrdes i relation til hinanden ud fra temaer, som interviewereren i større eller mindre grad bringer på banen. En af de væsentligste grunde til, at vi valgte at benytte fokusgrupper, var gruppedynamikken. Vi havde en forhåbning om, at der i samtalerne ville opstå en dynamik, der ville medføre, at interviewerens intervenserende rolle vil blive minimeret, og vi, så vidt det var muligt, kunne undgå ledende spørgsmål. Vi forestillede os, at grupperne, ud fra nogle få udstukne temaer, selv ville kunne holde samtalerne i gang, så diskussionerne ville komme til at foregå på deres præmisser. Via gruppedynamikken havde vi således forhåbninger om, at der ville dukke emner op, som informanterne umiddelbart ikke havde reflekteret nærmere over og derfor ikke havde en prædefineret holdning til. Et andet aspekt er, at samtalerne afspejler mere af informanternes hverdag, da de i fokusgruppen diskuterer med venner eller bekendte, som de sandsynligvis også gør til hverdag. Ved at interviewe informanterne enkeltvis er den information, vi får, løstrevet fra de daglige former for kommunikationer og relationer. I og med at informanterne kendte hinanden på forhånd, forventede vi, at de vil få nemmere ved at slappe af og snakke om de temaer, vi ville bringe på banen. Ved at sætte flere personer sammen bliver der ikke så stort fokus på den enkelte informant, men vores formål var netop ikke at opnå en dyb forståelse for den *enkeltes* fortælling. Vi var derimod interesseret i et bredere billede af, hvorfor unge ser *Big Brother*, samt hvad

de får ud af at se det. I fokusgrupper kan der være fra tre til otte deltagere, alt afhængig af den aktuelle problemstilling; årsagen til at vi valgte højst fire deltagere i fokusgrupperne var et ønske om, at der trods alt skulle være plads til den enkelte og tid til, at han eller hun kom på banen med sine holdninger og kommentarer. Alt i alt foretog vi 5 gruppeinterview; tre af grupperne var gymnasieelever, heraf var der 2 rene drengegrupper (henholdsvis *første* og *anden drengegruppe*) og 1 ren pigegruppe (*yngre pigegruppe*). Dertil kom en gruppe kvindelige universitetsstuderende (*ældre pigegruppe*) samt en familiegruppe med en enlig mor og hendes to drenge (*familiegruppen*).

Analysens hovedresultater

Hvis der i samfundet har været en generel opfattelse af reality-tv som en form for tabloid-tv, gør dette sig ikke gældende i forhold til vores informanternes meningsdannelse i forhold til *Big Brother*. Vi har derimod oplevet et stærkt engagement i forhold til programmet; både på det oplevelsesmæssige eller følelsesmæssige plan og på det mere intellektuelt reflekterende plan. Rammerne omkring informanternes meningsdannelse har været deres eget hverdagsliv, det vil sige, at dette har været den sociale kontekst, informanterne har læst programmet i forhold til. Derfor omhandlede vores første del af analysen netop dette aspekt.

Underspilning af programmets vigtighed

De fleste af informanterne giver udtryk for, at de ser *Big Brother* for at slappe af og for at blive underholdt. Mange giver i forlængelse heraf udtryk for, at der er en vis tilfældighed, der spiller ind for hvornår og hvor tit, de ser programmet. De giver udtryk for, at de ikke planlægger at se programmet, men mere tilfældigt kommer til at se det, fordi det bliver sendt på et tidspunkt, hvor de alligevel sidder og ser fjernsyn. Tanja på 22 udtrykker det således:

Hvor ofte? Jamen, øh, jeg gør det da mandag, tirsdag, onsdag, torsdag tror jeg. Og så nogen gange – hvis der sker noget – hvis man har gæster eller hvis man er nogen steder, så tænker jeg overhovedet ikke over det, for det er ikke sådan noget med at man afbryder andre ting – altså det er det, der kommer i sidste række.

Der er tydeligvis modstrid mellem udsagnene om, at programmet nedprioriteres, men samtidig ses, i hvert fald fire dage om ugen. Generelt så informanterne programmet dagligt eller jævnligt, det var blevet tildelt en forholdsvis stor plads i deres hverdag. Vi oplevede dog en tendens til at underdrive den prioritering, programmet blev givet i forhold til det øvrige programvalg og til andre aktiviteter i deres hverdag i øvrigt.

Ambivalens og legitimering

At programmet er alt andet end ligegyldigt for de interviewede, træder tydeligt frem i deres stærke engagement. De er ambivalente i forhold til deres holdning til konceptet samt deres egen rolle som seer. Mange beskriver, hvordan de i starten syntes, det var et sygt koncept, men at de ser programmet til trods for dette.

[...] jeg startede faktisk med lige da jeg hørte om det med at skrive i dansk sådan et, nærmest et hadebrev imod det, fordi jeg synes, det virkede fuldstændigt sygt [...] det var da fuldstændigt åndsvagt at udsætte mennesker for sådan noget, men nu synes jeg faktisk, at det er okay, altså de har det jo godt nok, der sker jo ikke noget," (Sanne, 17 år).

Det er et gennemgående træk i interviewene, at informanterne legitimerer deres brug af programmet, fordi de fleste har en grundlæggende negativ holdning til konceptet til trods for, at de ser det dagligt eller jævnligt. Det ambivalente ligger således i, at de ikke udadtil kan acceptere programmet moralsk set, da det måske ikke er socialt acceptabelt, men at de samtidig synes, at det er et spændende eksperiment og god underholdning, som de gerne vil se, men ikke vil vedkende sig.

En anden og kreativ måde at legitimere sit brug af programmet lyder således:

[...]der var så mange andre, der så det, og så kunne det da ikke være så forfærdeligt, fordi at hvis politikerne inde i Folketinget kan sidde og se det og hvis jamen øh, man hører så mange, der sidder og ser det – så kan det jo ikke være så forfærdeligt (Tanja, 22 år).

Tanja legitimerer sit brug af programmet ved, at autoriteter i samfundet ligeledes ser *Big Brother*, hvilket i hendes øjne er medvirkende til at gøre det socialt acceptabelt. Den generelle brug af forskellige legitimeringer i forhold til at se programmet, mener vi kan have

noget at gøre med, at *Big Brother* er påhæftet en del negativitet i omverdenen, hvor det blandt andet sammenlignes med sladderblade som *Se & Hør*.

Autenticitet

Overordnet giver de interviewede udtryk for, at det er af stor betydning for deres oplevelse af programmet, at det omhandler virkelige og almindelige mennesker, som dem selv, og som de kan forholde sig til. Der er udbredt enighed om, at det netop er det virkelighedsnære, der gør programmet interessant. Rasmus på 19 år siger i denne henseende, at *"[...] det kunne være os tre, der var derinde i huset ik? Altså det er lidt mere virkeligt for os, at kunne se at det er virkelige mennesker ligesom os, ik?"*. I forlængelse heraf kommer Lasse på 18 år ind på, at det er nemmere at forholde sig til en almindelig hverdagsperson og dennes følelser end, hvis der er tale om skuespillere. Det skaber et større og mere følelsesmæssigt engagement, at det er virkelige mennesker med autentiske reaktioner, og ikke skuespil hvor de følelsesmæssige reaktioner er opdigtede, jvnf. 24-årige Jeanettes seeroplevelse:

fordi de er danske – de er jævnaldrende med mig og vi har den samme baggrund sammen – vi har set melodi grand prix sammen og ...vi har den samme statsminister – vi kan snakke om de samme ting – det samme vejr – alle sådanne nogen ting har vi bare til fælles...og jeg tror måske det er det der.... Jeg ved ikke om man kan sige at jeg kan genspejle mig selv i dem eller hvad man kan sige.

Et andet aspekt, som øger graden af autenticitet, er konteksten, hvori programmet udspiller sig. *Big Brother* er bygget op omkring deltageres midlertidige hverdag inde i huset, hvor de ting, de foretager sig, kunne være noget informanterne selv laver, eller kunne komme til at lave i deres egen hverdag. Deltageres hverdag kan siges at ligge tæt op ad informanternes egen erfaringsverden, da deltageres liv også indeholder forskellige former for venskab, herunder de problemer og udfordringer der ligger heri, kæresteproblemer m.v. Deltagerne er så almindelige, at informanterne havde svært ved at adskille dem fra sig selv.

Kender man deltagerne?

Når deltagerne fra *Big Brother* er blevet dis-

kuteret i interviewene, har alle en mening om dem, men hvorvidt informanterne mener, at de kender dem har kun været et aspekt, som de to pige-grupper har været inde på. Her er det interessante, at tonen i diskussionerne har været præget af en familiaritet, når deltagerne har været omtalt. Man får en fornemmelse af, at de selv mener, at de kender dem til en vis grad. I de to fokusgrupper er der dog delte meninger om, hvorvidt det er muligt at kende husets beboere.

Diskussionerne har været præget af en vis ambivalens ud fra den betragtning, at flere af pigerne i næsten samme åndedrag siger, at de kender deltagerne, men så alligevel ikke, da *Big Brother* jo kun er et tv-program. Der kan med andre ord være tale om en dobbelthed, hvor pigernes rationelle fornuft står i kontrast til, hvad de giver udtryk for at føle. Dette kommer til syne forskellige steder under interviewforløbet, hvor de tilsyneladende enten vælger at se bort fra tidligere udtalelser eller løbende har ændret mening.

Det er sjovt, at vi sidder nu – det er egentlig nok underbevidst at vi sidder alle sammen [...] og siger 'jeg' og 'hende' – og vi...det er jo bare et tegn på, at vi ...vi sætter os jo meget i sammenhæng med det, ik også – du sidder og siger: 'jeg tror jeg kunne blive veninder med hende', ikke også – det er overhovedet ikke aktuelt – det er et tv-program [...] (Tanja, 22 år).

Flere steder kommer det følelsesmæssige aspekt frem hos pigerne, hvor der ikke bliver lagt skjul på, at de mener, at de kender deltagerne.

[...] hvis jeg f.eks. sidder og ser det derhjemme ikke, og min far han bare kommer ind og siger, hun er bare så grim hende Jill der... og jeg bliver så hid-sig, fordi han kender hende jo ikke, vel, han ved slet ikke hvordan hun er... jeg synes bare, det er helt vildt åndsvagt, når han slet ikke ved, alt det hun har været igennem [...]" (Sanne, 17 år).

Jeanette, 24 år, har ikke svært ved at forestille sig, hvem af deltagerne hun kunne blive veninder med, og bl.a. mener hun, at Jill vil passe ind i hendes venindekartotek.

Anderledes forholder det sig med Suzanne:

hun er så kedelig – altså – jeg ville aldrig kunne blive veninder med hende for hun ville aldrig kunne give mig modstand – hun ville aldrig sige til mig: 'hold så kæft!'. Det ville hun aldrig sige.

I tråd hermed er der nogle af pigerne, som sammenligner deltagerne med egne venner

eller familie. Diskussionerne omkring kendskabet til deltagerne er, ud over at være præget af en familiaritet, også præget af, at pigerne seriøst tager stilling til emnet. Alt i alt reflekterer de over tingenes sammenhæng: hvor virkeligt er programmet, og er det virkeligt nok til, at man kan sige, at man kender deltagerne eller ej.

Show eller reality

Blandt informanterne er der delte meninger om, hvorvidt programmet repræsenterer virkeligheden eller, om der er tale om ren manipulation. Det spændende og autentiske ved *Big Brother* er, at det ikke er styret af et manuskript; en hverdag inde i *Big Brother* huset er præget af uventede drejninger og spontanitet, ligesom en ganske almindelig hverdag. Der bliver således sagt:

...at hvis det havde været skuespillere så, havde man bare tænkt, at det jo en del af deres plan, det er jo en af del manuskriptet...så har det jo ikke så stærkt en effekt på en hvorimod, hvis det er rigtige mennesker, der lige pludselig gør et eller andet, som at bryde ud af et hus... (Carsten, 19 år).

Hos langt størstedelen af informanterne er holdningen dog den, at der er tale om en redigeret eller konstrueret virkelighed. Dette aspekt indeholder flere facetter, hvor informanterne kommer med deres forklaringer på, hvorfor *Big Brother* ikke er et vindue til den skinbarlige virkelighed. Herindunder hører både en mistro til producenterne af programmet, deres manglende evne til at afspejle virkeligheden inde i huset, samt at programmet er redigeret. I forhold til det mistroiske aspekt, er Louise, 25 år, meget på vagt over for producenterne:

Jeg synes også helt klart det bærer præg af, at det er manipuleret og at det er et regelsæt og det er ikke noget med at 'nu viser vi hvad der sker inde i det her Big Brother'. Det er 'nu viser vi hvad vi gerne vil vise der sker', altså, jeg synes helt klart det er manipuleret.

Hos den anden drengegruppe er der heller ikke meget tillid at hente. Simon på 17 år pointerer blandt andet, at han godt kunne forestille sig, at nogen bliver uretfærdig fremstillet som syndebuk, hvis der mangles stof til underholdning. I den henseende mener han, at der er tale om manipulation, idet programmet bliver klippet sammen med det for øje, at skulle underholde, hvor underhold-

ningsværdien sættes i højsædet frem for virkeligheden.

Selvom Tanja, 22 år, deler den opfattelse, at der bliver klippet i programmet, deler hun ikke denne mistroiske holdning til producenterne, tværtimod.

Det tror jeg så ikke. Jeg tror det er rimelig reality. Jeg synes de bliver sgu nød til at klippe i det, ik' også? [...] men jeg har en fornemmelse af... at de ikke klipper i det sådan, at der er nogen folk, der fremstår helt urealistisk i forhold til, hvordan de faktisk er.

Britt, 32 år, har et lidt andet syn på tingene. Hun fremhæver rammerne omkring konceptet som årsag til, at programmet ikke virker virkelighedsnært, men derimod som en tillempet konstruktion af denne. Som en del af konceptet må deltagerne ikke se tv eller høre musik inde i huset. Dette forårsager ifølge Britt, at rammerne til en almindelig hverdag ikke er på plads, da det at se tv eller høre musik er en naturlig del af hverdagen. Det betyder, at deltagerne ikke har mulighed for at opføre sig, som de normalt ville, og dermed bliver hele programmet ikke autentisk i udgangspunktet. Programmet bærer også præg af at være opstillet ud fra den betragtning, at deltagerne bliver sat til at udføre de såkaldte ugeopgaver; ting som det ellers ikke ville falde dem naturligt at foretage sig.

Hvorvidt informanterne mener, at programmet repræsenterer virkeligheden spiller ingen rolle for deres engagement. Begge lejre er engagerede seere, hvilket vil sige, at også de skeptiske, som mener, at programmet er iscenesat eller opstillet, er engageret i programmet og får et udbytte af at se det med deres kritiske briller på.

Identifikation

Et tema, der viste sig at blive meget omfattende i bearbejdelsen af vores empiri, er det, vi har kaldt identifikation. Vi har fundet mange forskellige identifikationsprocesser i vores informanternes meningsdannelse ud fra *Big Brother*. Flere fremhæver på forskellig vis, at noget af det mest interessante ved programmet er at studere interaktionen og de sociale relationer mellem deltagerne. De giver udtryk for, at de lærer om sig selv, hvem de er, og hvordan de skal gebærde sig i forhold til andre mennesker i forskellige sociale sammenhænge. De sætter sig selv i deltagerens sted og forestiller sig, hvorvidt de ville

have handlet/reageret på samme måde i en given situation. På denne måde sættes beboerne inde i huset, og det der sker i programmet i forhold til seeren selv, og der finder i mange tilfælde en yderst refleksiv selvbearbejdning sted ud fra programmet.

den enkelte person i sig selv er måske ikke så spændende som samspillet mellem dem – altså det er interaktionen mellem menneskene, der er det spændende, og det man kan forholde sig til. Man reflekterer meget over det i forhold til sig selv [...] Jeg tror hovedsageligt, at det er derfor folk ser det, fordi at man i dag som ung – ikke kun som ung – i alle aldre – reflekterer ufattelig meget over sin egen situation og ser sig selv i forhold til andre [...] og så kan man sige ok, sådan skal jeg måske ikke reagere hvis jeg kan undvære at reagere sådan – så vil jeg måske blive accepteret mere i en gruppe, altså (Tanja, 22 år).

Det er altså både et spørgsmål om, hvem man selv er i forhold til det, der sker og de personer, man følger i programmet. Men noget helt centralt er også aspektet med at lære om *reaktions- og handlemåder* i forhold til at indgå i gruppesammenhænge og her opnå accept. Tanjas måde at forklare sig og formulere sig på er meget typisk for de ældre piger, som alle er, eller har været, i gang med en universitetsuddannelse inden for samfundsvidenskaberne. Der er en tendens til, at disse piger forholder sig meget intellektuelt til det at se programmet, og det virker som om, de bl.a. også bruger det til at øve deres refleksive og analytiske evner, når de diskuterer det.

Hos de yngre piger er holdningerne til det at lære noget lidt mere delte og til tider ambivalente.

Jeg tror ikke, at man vil komme til at tænke over, at det var fordi jeg så det i Big Brother. Det kan være, man kommer til at tænke over, hvordan man løser konflikter og opfører sig i forskellige situationer, altså, det vil man nok gøre alligevel (Lotte, 17 år).

Lotte mener altså ikke, at man bevidst har i baghovedet, hvad man "har lært" ved at se *Big Brother*, når man står i en given social situation, men at man måske alligevel har taget noget til sig, der danner grundlag for, hvordan man handler og reagerer i konflikter og andre sociale situationer. På denne måde kan man sige, at vores informanter gør sig en form for erfaring gennem programmet, som de kan tage med sig i deres videre færden. Men vi opfatter også modsætningsforholdet i

udsagnet som et udtryk for den ambivalens, vi gennemgående har fundet hos vores informanter i forhold til det at se *Big Brother*. Vi tolker det som et udtryk for, at det er på disse tidspunkter, vi overskrider grænsen for, hvad informanterne vil stå ved og *blive identificeret med* i forhold til det at se programmet. Det er i mange sammenhænge nemmere for dem "at sluge", hvad programmet betyder for dem, og hvordan de bruger det, hvis det foregår i mindre bidder, og dette har at gøre med, hvad de ønsker at fortælle sig selv og os om sig selv. Det er med andre ord et spørgsmål om *konstruering af selvfortællingen*, et aspekt der har vist sig at være af stor betydning i forhold til vores informanternes meningsdannelse. Et andet niveau af læring ud fra programmet ser vi, når informanterne taler om, hvorvidt man kan relatere det til anliggender på det samfundsmæssige plan. Sanne mener blandt andet, det kan fortælle noget om udstødte grupper i samfundet, og hvordan disse behandles.

Jeg synes også, at man lærer meget godt om, hvorfor nogle mennesker i samfundet bliver udstødt. F.eks. hende der den allerførste, der blev stemt ud, hun var meget anderledes end de andre. Det lød som om, hun kom fra landet. Hun var ikke helt så meget in, som de andre var, og så var det så hende, der blev stemt ud først (Sanne, 17 år).

Pigerne fremhæver også, at man kan lære om og af hinanden, når programmet diskuteres med venner. Det nævnes bl.a., at man kan lære, om hvor andre folks grænser går, hvilke holdninger de har osv. Det at diskutere programmet med venner er altså en måde at danne sig et tydeligere billede af deres person. Programmet bruges som en slags *social lærebog*. Lars på 12 år, hvis alder og sociale kontekst er en ganske anden end pigernes, har sin egen personlige vinkel på, hvad der er relevant at tage til sig, når man ser *Big Brother*:

Ja, jeg synes det er spændende at se hvordan, sådan unge mennesker de, hvordan de tackler tingene hvis nu de bliver sure på hinanden eller sådan noget, at så de taler om det, at de ikke bare slår hinanden, eller sådan et eller andet, som børn måske gør.

Lars refererer til sit liv i den klub, hvor han holder til i fritiden, hvor næverne tilsyneladende af og til sidder lidt løst, når der opstår uenigheder. Det er tydeligt, at Lars lige er de år yngre i forhold til vores andre informanter,

hvilket gør, at han står udenfor og forbereder sig på at træde ind i ungdommen. På denne måde læser også Lars *Big Brother* som en social lærebog, der forbereder ham på den ungdomsperiode, han er ved at træde ind i. Hans mor Britt er heller ikke på alder med beboerne inde i huset og giver udtryk for, at de ligger for langt fra hende selv aldersmæssigt og livsstilmæssigt, til at hun kan identificere sig med dem. Vi ser dog også en engageret orientering mod programmet hos Britt, der giver indtryk af at, hun bruger programmet til at få et kig ind i ungdommen i dag, og på denne måde interesseret lærer om en gruppe hun ikke selv tilhører.

De "ens" drengegrupper

Hos de unge drenge i den anden gruppe, er der generelt modstand i forhold til den mulighed, at de skulle kunne lære noget ud fra de aspekter, bl.a. omkring de sociale relationer, pigerne var inde på.

Altså, der er nogen der mener, at man kan bruge det til at vise alt muligt om samfundet. Især Naser Khadar mente, at det var en god måde at vise integration, fordi ham Nico var med, og hvordan han blev accepteret og hvordan han også får lavet lige så meget som de andre. Men jeg synes, det er simpelt-hen at gå for vidt, altså det er lidt for falsk til at tage sådan nogle seriøse ting op, synes jeg, i samfundet. Hvad end det så måtte være. Øhmn, så, udelukkende som underholdningsprogram (Morten, 17 år).

Det er vigtigt for disse drenge *ikke* at blive identificeret med det at se *Big Brother*, at fortælle om sig selv til sig selv og til os, at de ikke tilhører denne seertypegruppe. Men de ser trods alt programmet jævnlige, og vi mener i høj grad at have fundet indikatorer på, at de også bruger programmet aktivt og ligeledes lærer af det på forskellig vis. I den første drengegruppe finder man en noget anderledes holdning til programmet i det hele taget. De vil faktisk gerne opfattes som *Big Brother*-seere og er meget åbne i forhold til at fortælle, om hvordan de påvirkes af programmet. Drengene i denne gruppe opfatter det ikke som nedsættende for dem at blive identificeret med programmet, hvilket den anden drengegruppe giver udtryk for. I udgangspunktet opfattede vi de to drengegrupper som temmelig *éns*, hvilket de også er i forhold til køn, alder og uddannelse. Men disse oplysninger er til gengæld også den

eneste viden, vi har om dem, og det er jo på ingen måde dækkende i denne sammenhæng i forhold til at kunne udelukke forskelle mellem de to grupper. Derfor kunne det have været interessant at vide mere om deres baggrund, her tænker vi først og fremmest på den *kulturelle kapital*, fordi vi også i de to interviewsituationer helt klart havde oplevelsen af, at der var forskel på de to grupper. Fyrene i den første drengegruppe var meget åbne, spontane og "frisk fyr-agtige" og brugte meget humor under interviewforløbet. I den anden gruppe var der en udpræget skepsis overfor hele foretagendet, en større grad af tilbageholdenhed og intellektualisering igennem hele forløbet. Morten var en klar frontfigur, og spurgte ind til vores uddannelse, "brug af statistik" i projektet og fortalte selv om, at han gerne vil læse medicin på Københavns Universitet.

Den kønsbestemte identifikation

Dimensionen køn viste sig at have overordentlig stor betydning. De identifikationsprocesser der finder sted, er nært forbundet med kønsspecifik identitetsdannelse, i langt højere grad, end det var forventet. Refleksionerne vores informanter gjorde sig omkring deres opfattelse af en favorit i programmet, fortalte os, at deres favorit ofte var identisk med, hvad man kunne kalde et forbillede eller rollemodele for dem selv. Ad denne vej fortalte informanterne om deres opfattelse af deres egen identitet som henholdsvis unge mænd og unge kvinder. Det er typisk i drengegrupperne, at man har en mandlig favorit blandt deltagerne, som betragtes som en slags rollemodele.

Jeg har det sådan med Søren derinde, at jeg kan godt lide den stil han har, med at han er sådan, meget direkte, og han, altså nu kan jeg selvfølgelig ikke vide det, men han virker som om han er sig selv, helt, selvom han har sådan en hård stil, og han pakker ikke tingene ind, og sådan noget, selvom der er nogen der er trætte af det, og det har kostet ham tre nomineringer, og alt sådan noget. Men han laver sig ikke om af den grund. Det kan jeg godt lide (Bo, 19 år).

I begge drengegrupper handler det meget om *stil*, som Bo siger, og om at være sej. Det er meget den ydre fremtoning der beundres, og denne skal have en, i traditionel forstand, mandlig karakter. Det gælder om at være hård og udholdende, ikke vise tegn på svag-

hed og fastholde sin stil, selvom man møder modstand fra omgivelserne. Dette er karaktertræk, der står i stærk kontrast til den tendens, informanterne gennemgående selv nævner, der er i programmet, hvor der tales meget om samt vises følelser. Dette kan ses som tegn på svaghed; f.eks. gråd, som de kvindelige deltagere hovedsageligt står for. Der viser sig dog også at være en forskel på de to drengegrupper med hensyn til, hvad drengene ser op til hos de mandlige deltagere. Den første drengegruppe har Nico som stor favorit, fordi han betragtes som sjov, underholdende og god til at fyre nogle hurtige og smarte replikker af. Denne indstilling til Nico er absolut ikke at finde i den anden drengegruppe. Beskrivelsen af Nico svarer nemlig meget til, hvordan man ville karakterisere drengene selv i den første gruppe; han står altså for noget som de selv bestræber sig på at være. Det skal også nævnes, at drengene i første gruppe ser en del op til den 32-årige psykologistuderende Pil, som den eneste kvinde, men dette er netop fordi, som de selv siger, at de opfatter hende som stærk og intelligent, og ud fra dette karakteriserer de hende som værende meget mandig. De kvindelige informanter, derimod, værdsætter andre karaktertræk hos deltagerne. Her bliver Pil dog også fremhævet, fordi hun er en stærk personlighed med en analytisk sans, som hun flittigt bruger overfor de andre deltagere. Hun bliver opfattet som meget intelligent, og det er helt tydeligt noget pigerne i begge grupper finder eftertragtelseværdigt. Pil beundres af pigerne og har klar karakter af at være et forbillede for dem. Generelt bliver Jill dog fremhævet som den største favorit. Grundene herfor er nogle helt andre end ved Pil. Jill er utrolig åben og giver meget af sig selv, som der bliver sagt. I modsætning til drengenes opfattelse, opfattes hun af pigerne som modig og sej, fordi hun tør vise tegn på svaghed, og de mener at have observeret, at Jill har gennemgået en omfattende udvikling rent personligt under hendes medvirken i *Big Brother*. Dette beundres, men der tales også meget om, hvordan pigerne kender det fra dem selv, og det bemærkes ofte, at de har let ved at genkende sig selv i Jill.

Jeg kan godt lide Jill, fordi jeg synes hun er meget åben, hun er én af dem, som jeg synes er spændende at se uanset hvad hun laver... fordi hun er helt vild sjov. Jeg synes, hun minder helt vildt meget,

altså det hun siger, det er noget jeg også går og tænker, og så synes jeg det er sjovt at se andre folk sige det, sådan, så man ved, at man ikke selv er den eneste, der går og tænker sådan noget. Hun går altid og fortæller om sine følelser, det synes jeg, det er helt vildt spændende at høre om (Sanne, 17 år).

Jills personlige udvikling og hendes åbne snak om personlige emner som f.eks. hendes forelskelse i en af de andre deltagere og det, at hun har været udsat for en voldtægt samt hendes ofte forekommende ublufærdige "melden ud" om hendes følelser til de andre deltagere gør, at pigerne har taget hende til sig som deres hovedfavorit. Selvom hun ofte har grædt og vist mange andre, i konventionel forstand, tegn på svaghed, opfattes hun netop på grund af disse træk som en stærk person. De kvindelige informanter har stor *sympati* for Jill, hvilket sandsynligvis hænger sammen med, at de ofte giver udtryk for *empati* i forhold til hende.

For den unge Lars er bodybuilderen Eddie meget respektindgydende:

Jeg synes, de er meget seje alle sammen, altså alle fyrene, pigerne de er meget sådan...nåh, sådan, de sidder også bare og kigger, men f.eks. Eddie han gik såh, han tog sig jo sammen og lavede armbøjninger med to mennesker oven på sig og alt muligt...det kan jeg også godt lide når, når han viser sådan nogle ting (Lars, 12 år).

Vi ser altså tre forskellige opfattelser af en favorit, og der ligger i høj grad forskellige kriterier til grund for dem. De unge drenge forholder sig som fans til deres favorit, der har status som idol for dem. Eddie fremhæves som denne person, og det er tydeligt, at det først og fremmest er hans fysiske fremtoning, der imponerer børnene. Han er nemlig *enorm*, og minder lidt om en amerikansk tegneseriehelt a la He-man. Det er tilsyneladende meget *konventionelle maskuline træk*, som det at være hård, sej og udholdende, drengene fortrinsvis eftertragter. Meget vigtigt er det også, at man står fast ved sine standpunkter og sin væremåde uanset, hvad omgivelserne synes herom. At være en blødsøden *vendekåbe* er tilsyneladende den værste karakteristika, man kan bære rundt på. Pigerne formulerer eksplicit flere gange, at kriterierne for en vinder, eller en favorit, handler om at give mest muligt af sig selv. Hudløs ærlighed, det at vise sine følelser, turde græde og vise tegn på svaghed belønnes i denne sammenhæng.

Favoritten er altså en person, der er tæt på pigerne selv, ja faktisk én der lige så godt kunne være dem selv, snarere end én de ser op til. Det er med andre ord en person, der vækker følelser hos pigerne. Dette kan, i én forstand, også ses som udtryk for en konventionel opfattelse af den feminine rollemode. Men samtidig står Jill også for prototypen på et ungt menneske i det senmoderne. Det første hun proklamerede for resten af gruppen af deltagere, da programmet tog sin begyndelse, var at hun havde tænkt sig at "gå i terapi" under sit ophold i *Big Brother*-huset. Hun ville bruge opholdet til at "lære at stå ved sig selv" og "sige fra". Dette udgangspunkt må man sige, at hun har forsøgt at følge op på, hvilket man jo også forstår på vores informanternes udsagn om hende.

Ønsket om at "selvudvikle" er et udtryk for en refleksiv selvbearbejdning, hvilket vi tidligere slog fast som en stor del af meningsdannelsen for vores informanter. Den refleksive selvbearbejdning synes at være et presserende ærinde for dem, men måske også for unge mennesker generelt. Set på denne måde er Jills karakter måske snarere et udtryk for et tidstypisk træk end udtryk for et *konventionelt billede af feminitet*.

Modidentifikation og antipati

Hos pigerne har vi set, at det meget vel kunne være de samme personer, de nævnte som favoritter, som de også tager afstand fra. Det er mere et spørgsmål om *sider* af personligheden, end det er hele personer, pigerne tager afstand fra. Det kan endda være de samme sider, der både beundres og ses ned på, f.eks. Pils brug af hendes analytiske evner. Dog er der en undtagelse i Suzanne, som der generelt er meget stor antipati imod.

Hun er en medløber og hun er...hun er svag – og hun tuder – og hun har ingen mening (Louise, 24 år).

Det er de samme sider af Suzanne, de andre piger trækker frem og kritiserer hende for. De reagerer stærkt imod, at hun aldrig træder rigtigt frem og kommer til syne, og at hun gemmer sig bag de andre deltagere, når der er optræk til konflikt. Så selvom Suzanne umiddelbart er en sød og smilende pige, og man netop ikke har oplevet hende i direkte konflikt med de øvrige deltagere, repræsenterer hun ikke et kvindebillede, vores kvindelige

informanter ser op til, tværtimod. Suzanne, mener vi, repræsenterer det, man kan opfatte som et konventionelt billede på feminitet. Det er også derfor de ældre veluddannede piger reagerer så stærkt imod hende. Pigerne i denne gruppe virker selvstændige, velformulerede og vant til at komme på banen med deres mening, og de ser tilsyneladende ovennævnte træk hos Suzanne, som nogle de absolut ikke ønsker at se hos dem selv. Vi mener derfor, at der finder en *modidentificering* sted. Den stærke antipati i forhold til Suzanne er endnu et udtryk for informanternes konstruering af deres selvfortælling.

Markering af kønsidentiteten hos drengene

I drengegrupperne tegner der sig et mere sort/hvidt-billede af favoritterne kontra de deltagere, drengene har antipati imod, end vi så det hos pigerne. Der er ingen glidende overgange, og der er en udpræget loyalitet overfor "heltene" i programmet, men omvendt meget lidt interesse i at forstå de personer der tages afstand fra.

Øhhmn, jeg havde lidt med hende Anja der var derinde. At, hun irriterede mig, rimeligt meget. Jeg synes hun var ret dum at høre på, hun virkede ikke som om, at hun var specielt klog. Og så, så synes jeg hun udtalte sig om rimeligt mange ting, selvom hun ikke vidste for meget om det. Og så øøh, var hun rimelig stædig, og sådan..., det er lidt svært at forklare, hun irriterede mig sådan rimelig meget (Bo, 19 år).

Drengene giver udtryk for, at visse kvindelige deltagere irriterer dem stærkt, og det ser ud til, at det til dels handler om, at de har svært ved, eller ingen interesse i, at forstå dem. Ved at udtrykke antipati, fortælle drengene, at de ikke kan identificere sig med de kvindelige deltagere. Gennemgående hos drengene er, at de deltagere, de har antipati mod, er blandt de kvindelige deltagere, og når det en sjælden gang er de mandlige, der bliver nævnt, er det fordi, de ikke længere står distancen i forhold til de traditionelle mandlige dyder. Hvis en af de mandlige deltagere f.eks. bliver grebet i at være svag eller en medløber, kan der blive dømt hårdt. Nico regnes for en sådan af den anden drengegruppe, og nedenstående citat er et bud på, hvad en god *Big Brother*-deltager er.

John eller Søren. Også fordi de siger deres mening. Og så sådan nogen som, sådan en som Nico f.eks., han er en træls Big Brother-deltager. Fordi han

er sådan en, han følger bare med (Simon, 17 år).

Deltageren John har gennemgående i hans tid som medvirkende i programmet været meget grov i udtalelser om de andre deltagere, når han har talt i skriftestolen. Populært sagt har han bagtalt de andre deltagere. John bliver betragtet som sjov, god underholdning og hans tendens til bagtalelse får endda den konsekvens, at nogle af drengene i den anden gruppe ligefrem "holder med ham". Ligeledes omtaler de på et tidligere tidspunkt John som en *kultfigur*.

Der er stor forskel på, hvad henholdsvis de kvindelige og de mandlige deltagere kan slippe af sted med, og på hvordan de samme karaktertræk hos de forskellige køn vurderes af drengene i denne gruppe. Suzanne fremhæves i modsætning til John som en vendekåbe. Det virker generelt som om drengene, i højere grad end pigerne, har brug for at trække meget skarpe grænser op mellem kønnene i forhold til *Big Brother*-programmet.

Drengene virker mere person-orienterede, og de fokuserer som sagt meget på skillelinjen mellem kønnene og på hvilken side, de selv hører hjemme. Vi oplever dem som tilbøjelige til at lede efter *stereotype normer*, der udtrykker maskulinitet, og "gribe fat" i dem og ligeledes ofte tage kraftigt afstand til de feminine *kønssymboler*, de støder på i programmet. Denne kontrastering mellem kønnene har ganske givet noget at gøre med *markering af kønsidentiteten*, og det virker som om, at det for lige præcis de drenge, vi har talt med, har været et ret aktuelt anliggende. Vi forestiller os, at det har noget at gøre med, at disse drenge er i en alder, hvor der kan være en del usikkerhed overfor det andet køn men også i forhold til egen identitet som mand.

Det angstdæpende

Størstedelen af vores informanter er i en alder, hvor identitetsdannelse er mere i høj-sædet, end det gør sig gældende for andre aldersgrupper. Det er en alder, hvor både krop og psyke gennemgår en heftig udvikling, og hvor de unge er udsat for stort pres i det senmoderne samfund med store normative krav på mange områder; mange valgmuligheder og forskellige situationer, der må reflekteres over og tages stilling til. I forlængelse af dette er det samtidig en alder, der i højere

grad end andre aldre, er præget af usikkerhed omkring forskellige identitetsspørgsmål, bl.a. i forhold til det andet køn, men også på egen identitet som henholdsvis mand og kvinde. Som noget gennemgående hos vores informanter har vi også fundet, at programmet *Big Brother* fungerer som en slags *dæmper* for denne usikkerhed og for angsten for at falde ved siden af. At se programmet kan sammenlignes med at tale med en god ven eller veninde og erfare, at vedkommende "har det lige sådan" og godt ved, hvad man taler om.

...det er det meste, jeg ser i fjernsyn, for nærmest at blive bekræftet i, at jeg er normal, eller sådan, hvis man kan sige det. (Sanne, 17 år).

Det kan være man ubevidst tænker: 'ok, jeg er ikke helt så unormal, som jeg går og tror fordi jeg er så usikker - det er der også andre, der er! (Louise, 24 år).

Vi finder igen indikatorer på, at *Big Brother* ikke blot er "overfladisk underholdning", tværtimod er det også helt fundamentale eksistentielle spørgsmål, der tages op hos vores informanter i relation til programmet. Den grundlæggende angst for at falde ved siden af, ikke at slå til eller være *unormal*, som Louise siger, dæmpes ved at følge de unge mennesker i programmet og komme tæt på dem i de sociale relationer og forskellige situationer. På denne måde erfares, at andre mennesker tumler med de samme ting; at man ikke er alene. Denne angstdæmpelse, som er en del af meningsdannelsen ud fra *Big Brother*, mener vi er et punkt, hvorpå programmet adskiller sig væsentligt fra almindelige ungdomsserier som f.eks. *Beverly Hills*. Kendetegnende for denne type amerikanske serier, er, at figurerne ofte repræsenterer et, for det almindelige unge menneske, svært opnåeligt ideal, f.eks. i forhold til udseende og krop. Disse serier kan snarere tænkes at fremkalde mindreværd end det modsatte. F.eks. er *Beverly Hills* blevet kritiseret for at være medvirkende til at fremprovokere spiseforstyrrelsesproblematikker pga. den måde det ekstremt tynde kvinde kropsideal fremhæves i serien.

Offentlig/privat

Det ses ud fra interviewene, at informanterne har forskellige grænser for, hvor meget de ønsker at blive eksponeret i tv, i forhold til

hvor tæt på deltageres intimitetsprogrammet bør gå. Vi finder her primært en forskel ud fra alder og køn. For nogle af de interviewede virker programmet blufærdighedskrænkende, i det grænserne overskrides for, hvad der for dem anses for at høre privatlivet til. De fleste af informanterne har ikke et problem med den fysiske nøgenhed i programmet. Lars, som er i den yngste ende på aldersskalaen, giver dog udtryk for, at han synes, det er meget privat, når deltagerne går i bad, og han vil gerne undvære disse scener. Vi ser hans holdning som et udtryk for, at han er i en alder, præget af usikkerhed i forhold til det andet køn. Det er til gengæld udpræget blandt nogle af de kvindelige informanter, at den mere følelsesmæssige blotelse fra deltageres side virker mere grænseoverskridende.

[...] men det er sådan: jeg føler, jeg tænker, jeg hører dig sige, jeg fornemmer, øh jeg tuder lige lidt – det er 'klasket' følelsesmæssige op i hovedet, men det er selvfølgelig det, jeg kan relatere til og det er hele tiden det jeg synes er ret spændende, og så skal jeg da lige se om der er nogen der tør at begå sex på tv – åben skærm (Louise, 24 år).

Hos drengene generelt tegner sig et mere afslappet forhold til det grænseoverskridende. Rasmus på 19 år mener, at det er konflikterne internt mellem deltagerne, han finder spændende. Eksempelvis bryder han sig ikke om, når der bliver slukket for kameraet. Han vil have det hele med. Der er ingen, der udtrykker bekymring på egne vegne, når de finder nogle af episoderne i programmet ubehageligt tæt på. Moren i familieguppen udtrykker dog en bekymring af hensyn til sine to sønner. Hun er bange for, at sønnerne måske ikke har nok modenhed til at se programmet, og derved blive eksponeret for hændelser inde i huset, som de enten ikke forstår eller ikke behøver at blive introduceret til endnu.

...der kan man jo sige, hvad for noget må ungerne egentlig se, og hvad har de gavn af at se, hvordan sådan nogle mennesker de lever, når de bliver midt i tyverne, ikke altså, om ikke de er for unge til egentlig at følge med i det, ikke også (Britt, 32 år).

Grænserne rykkes

Hvad angår informanternes grænser for intimitet i programmet, giver flere udtryk for, at de har været i stand til at tilpasse eller omstille sig den udvikling inden for tv, der går i ret-

ning af, at det bliver mere og mere intimiseret, idet *Big Brother* på daværende tidspunkt kunne siges at være et af de mest grænseoverskridende programmer. Om udviklingen af nye og stadig mere intime programmer siger Solvej på 17 år:

hvis det er underholdning, så ville jeg følge med i det [...] umiddelbart så er mine grænser nærmest allerede overskredet med Big Brother, men det ser jeg alligevel, så jeg tror, jeg også ville følge med i noget andet, hvis det var underholdende.

Der var blandt informanterne enighed om, at tv's grænser har rykket sig. Tendensen går mod en intimisering af tv mediet, hvilket informanterne tilpasser eller omstiller sig til. Vi mener, at denne tendens hænger sammen med en mere gennemgribende tendens i samfundet, som programmet på den måde er et slags symptom på. Denne oplevelse af samfundsudviklingen deles også af informanterne.

Jeg vil sige, at det jo er den udvikling der kommer, skræmmende som det er, så vil folk søge mod ekstreme, for du kan jo se, hvis vi går nogle årtier tilbage, så hvis du sad og viste menneskemassakre i fjernsynet og sådan noget, det ville folk blive forarget over, det ville jo skabe kæmpe konflikt og sådan noget, men i dag der kan du jo nærmest sidde og spise aftensmad til et lille barn der bliver myrdet, altså det er ret grotesk (Carsten, 19 år).

I forlængelse heraf gav flere udtryk for, at det er deres nysgerrighed, der driver dem til at se programmet. De beskriver, hvordan de kan føle sig som en "flue på væggen", hvilket er fascinerende.

Vi kunne jo egentlig godt tænke os at se helt ind i stuerne til de folk, som, ja vores naboer eller sådan et eller andet [...] fordi vi er nysgerrige for at se, hvordan andre folk har det, hvordan de reagerer og sådan noget (Jette, 16 år).

Andre af informanterne giver udtryk for, at det ekstreme stimulerer deres nysgerrighed. De bevæger sig her på grænsen af, hvad de mener er blufærdighedskrænkende at se, men hvor noget alligevel driver dem til at følge begivenhederne.

[...] ved du hvad, hvis du kører forbi et trafikuheld, så vil du også gerne lige se om der er noget blod, ikke altså, folk de støvner sammen så snart der er brand eller blod eller trafikuheld eller et eller andet, hvor vi burde holde os langt væk [...] du skal helst være så tæt på som mulig og se, ikke, og det er jo frygtelig, i stedet for at stå på afstand (Britt, 32 år).

Informanterne giver udtryk for en nysgerrig-

hed, som vi tolker som værende styrende af en form for fascination samt en spænding i forhold til at træde ind over grænserne i andre menneskers privatliv, der normalt er noget ikke tilgængeligt og forbudt.

Refleksioner over reality-tv som fænomen

Ifølge Sennett (1992) var tidligere tiders samfund præget af *civilitet*. Det vil sige, at der i det offentlige rum foregik aktiviteter, som beskyttede folk mod hinanden, men som samtidigt tillod en glæde ved hinandens selskab. I det offentlige kunne man agere med en distance til sig selv, og det at bære en maske var kernen i den civiliserede væremåde. *Ucivilitet* betegner derimod det modsatte, idet omgangsformen her gøres subjektiv og intim. Sennett mener, at nutidens samfund kan beskrives som et *intimiseret samfund*, hvor man har mistet evnen til at bære masker i det offentlige, og hvor der ikke længere er plads til det upersonlige rum. I stedet mødes man med et evigt krav om intimitet. Hermed kan den enkelte ikke længere bære en maske, i og med det som man viser udadtil sættes lig med, hvem man er, således at man ikke har mulighed for at distancere sig fra sig selv i det offentlige. Sennetts konklusion på denne samfundskarakteristik er, at der opstår et *intimitetens tyranni*. *Intimiteten* er en forventning om menneskelige relationer. *Tyranniet* er, at jo mere intimiteten vægtes, jo mere stræber folk efter og presser andre til at nedbryde grænser, således at man kan opnå en intim kontakt. Herved mener Sennett, at det offentlige rum er blevet underlagt det private, og at der er sker en stadig intimisering af det offentlige. Tidligere var der intet krav om autenticitet og personlig ægthed, mens at i det intimiserede samfund betegnes alt, hvad der er upersonligt, for at være koldt og fjernt. Derfor søger den enkelte det varme og det personlige, således at det offentlige menneske forsvinder, og kun det private kommer til udtryk. Man kan så spørge sig selv om, hvor autentisk og ægte denne person er. En kort kritik af Sennetts teori fra vores side er således, at det ikke nødvendigvis er det ægte og det personlige, der kommer til udtryk i et sådant samfund, men at individerne ville kunne vælge en maske, der udtrykker ægthed og intimitet, men som stadig kun er en maske. I forhold til *Big Brother* har informan-

terne da også forskellige meninger omkring, hvorvidt deltagerne i programmet virkelig udtrykker deres rigtige følelser, eller om der er tale om en maske. Om ikke andet kan vi slå fast, at informanterne er optaget af denne distinktion, hvorfor det tilsyneladende må have en vis betydning. Hvad enten, det intimiserede er ægte, så er udløberen af intimitetstyranniet et krav om eksponering af intimitet og personlige følelser. En eksponering, som man kan sige, at reality-tv programmerne kan siges at leve op til. Derfor mener vi, at teorien om intimitetens tyranni danner grundlaget for en interessant tese omkring, hvorfor fænomenet i det hele taget er opstået og blevet populært.

Litteraturliste

- Abercrombie, N. og Longhurst, B. (1998): *Audiences*. London: Sage Publications.
- Bondebjerg, I. (1996): "Modern Danish Television – after the monopoly era" i Bondebjerg, I. og Bono, F. *Television in Scandinavia*. Luton: John Libbey Media: 41-70.
- Bondebjerg, I. (1996): "Public discourse/private fascination: hybridization in 'true-life-story' genres" i *Media Culture and Society*. Volume 18, nr.1: Sage Publications Inc.
- Bondebjerg, I. (1990): "Den Billedskabte Virkelighed" i *Sekvens*, filmvidenskabelig årbog. København
- Bondebjerg, I. og U. (1990): *Medier og Samfund*. Valby: Borgen.
- Bruun, H. (1999): *Talkshowet – Portræt af en Tv-Genre*. Valby: Borgen.
- Fiske, J. (1994): *Television Culture*. London: Routledge.
- Hagun, I. (1998): *Medias Publikum*. Oslo: Ad Notam gyldendal AS.
- Hall, S. (1980): "Encoding/decoding" i S. Hall m.fl.: *Culture, Media, Language*. Hutchinson.
- Sennett, R. (1992): *Intimitetens Tyranni*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag A/S
- Søndergaard, H. (1995): "Virkelighedstørst eller sensationshunger?" i *Tendens – Tidsskrift for kultursociologi*. Årgang 7, nr. 2.
- Westh, N. (2001): *REALITY-TV – Virkeligheden som effekt*. Fra hjemmesiden www.aiu.dk/avisnet/artikelbase/billeder/artikelg.htm

Noter:

1. I dette afsnit har vi taget udgangspunkt i Ib Bondebjergs tekster (jvf. litteraturlisten).
2. Abercrombie og Longhurst bruger ikke helt begrebet *paradigme* på samme vis som eksempelvis Thomas Kuhn. Selv betegner de et paradigme, som et netværk af antagelser, der beskriver, hvilke emner, der er ordentlige forskningsproblemer (Abercrombie og Longhurst 1998:3).
3. Det engelske begreb betyder noget i retning af et skue, men da vi ikke finder noget dansk begreb fuldt dækkende, har vi valgt at bruge det engelske udtryk.

Illustration fra Reality Tv-pjece/SAMS (Sammenslutningen af Mediestuderende ved Aalborg Universitet).

